

Kvinder, Skyld og Forskning.

Af Anja C. Andersen, Nordita Fellow, E-mail; anja@nordita.dk, medforfatter til rapporten "Ligestilling i Forskning".

Det er ganske veldokumenteret, at der er meget få kvinder i toppen af alle områder inden for forskningsverdenen. Man kan vælge at forholde sig til dette faktum på to måder: Man kan mene, at det går fint med universiteternes forskning, så hvorfor bekymre sig om, at forskningen, der finansieres af både kvinder og mænd, hovedsageligt drives af mænd? Men man kunne også anlægge det synspunkt, at det vil være både demokratisk og gavnligt, at der kommer flere kvinder ind i dansk forskning. Man kan være optimist og mene, at det bliver nok bedre af sig selv, eller man kan mene, at det vil være gavnligt at skubbe lidt til udviklingen for ikke at vente til år 2045, før 40% af professoraterne ved universiteterne er besat af kvinder. Det tager nemlig 45 år med den stigning, der har været i ansættelsen af kvinder over de sidste 20 år på universiteterne (stigningen er langsomst på de gamle universiteter). Jeg hører til dem, der synes, at 45 år ikke er en acceptabel tid at skulle vente på dette resultat.

Skal udviklingen hjælpes på vej, står man med det problem at skulle finde ud af, hvordan man kan gøre det på en fornuftig måde. Forskningsministeren valgte i 1998 at nedsætte et udvalg til at komme med forslag til at skubbe lidt til udviklingen, så ligestilling kan opnås inden for en årrække, der er overskuelig for os, der er i live i dag. Udvalgets arbejde resulterede i en rapport med titlen "Ligestilling i Forskning" og indeholdt ikke mindre end 20 forslag til konkrete ting, man kunne gribe til for at sætte skub i udviklingen. Det eneste af punkterne, der har opnået en større interesse er forslaget om at oprette 40 professorater til det underrepræsenterede køn. Det underrepræsenterede køn bliver i denne sammenhæng kvinder, da der ikke findes nogle forskningsområder, hvor der er et flertal af kvindelige professorer. Disse professorater er ikke faste stillinger, men forskningsprofessorater af 5 år varighed, så man kan undre sig over, at det kan hidse sindene så meget op. Kvindeandelen blandt professorerne vil dermed blot komme op på ca. 7% i Danmark, men det vil fordoble antallet af kvindelige professorer. Professoraterne skal slås op inden for områder, hvor der findes kvalificerede kvinder. At disse kvinder findes, lader det ikke til, at der er stor tiltro til hos mange af dem, der har blandet sig i debatten. Debatten har mest gået på, at det vil forringe forskningskvaliteten, og at det vil være diskriminerende overfor de kvinder, der har tilkæmpet sig en høj forskningsstilling uden nogen form for "hjælp".

Det er forventeligt, at øremærkede stillinger mobiliserer blokaderne, for ved at foreslå noget sådan signalerer man, at der er nogle ofre og dermed også nogle skyldige. Da ingen af os kan lide at være nogen af delene, er det naturligt at tage afstand, og her mener jeg at debatten er på et vildspor. Vi må simpelthen ud over stadiet, hvor alle kvinder er bange for at blive betragtet som ofre, og alle mænd er bange for at blive betragtet som skyldige. I stedet bør vi diskutere, hvad en god forsker er, og hvilke kvaliteter en sådan bør besidde.

Det bliver tit hævdede at rekruttering af et bestemt køn (det kvindelige) vil være skadeligt for forskningskvaliteten. Underforstået at hvis man ansætter en kvinde i en øremærket stilling, vil der med sikkerhed være en mand, der er bedre kvalificeret, men ikke fik chancen. Når jeg hører det, dukker der altid et spørgsmål op: "Bedre end hvad?". Er det fordi man forventer, at en rekrutteret

kvinde vil være af ringere kvalitet end flertallet af de mænd, der allerede er fastansat, at man råber vagt i gevær? Eller er det blot, fordi man er helt og fuldt overbevist om, at al forskningsvurdering er objektiv, og at det derfor altid er muligt at afgøre, hvem der er bedst også mellem forskellige fagområder? Her er vi ved et helt centralt kernepunkt i hele forskningsdebatten. Hvad er god forskning? Hvem beslutter, hvad der er god forskning? Kunne man forstille sig, at man kunne drive god forskning på en anden måde end den, der bliver drevet i dag? Det er et faktum, at forskning helt og holdent er domineret af mænd og altid har været det. Resultatet er at mænd har defineret, hvad god forskning er, hvordan forskningssystemet bør fungere og p.t. er med til at definere, hvad der skal forskes i. De til enhver tid gældende regler bliver definerede af dem, der sidder i toppen af forskningshierarkiet, og det er netop en af grundene til at et enigt udvalg for "Ligestilling i Forskning" mener, at det er vigtigt og nødvendigt at få kvinder ind i toppen af systemet samtidig med at der presses på fra bunden.

Kvinder bør være med til at definere god forskning og de kommende spilleregler. Det er ikke sikkert, at det vil gøre den store forskel, men i et demokrati er det nu engang en vigtig pointe, at magten deles ud. At forskningen skulle blive dårligere af den grund, har jeg svært ved at se. I en artikel af Christine Wennerås og Agnes Wold i det velestimerede tidsskrift Nature (vol. 387, side 341), påviste de, at det ellers i alle øjne meget objektive fordelingssystem af penge, som det svenske medicinske forskningsråd havde, indeholdt mekanismer der overvurderede mandlige præstationer og/eller undervurderede kvindelige præstationer. Mændenes fordel var i særlig grad deres netværk med tættere tilknytning til bedømmerne, som gjorde at de efter "en samlet vurdering" var bedst egnede. I snit viste det sig at kvinderne skulle have publiceret 2.5 gang mere end mænd i tilsvarende tidsskrifter, før de kom i betragtning. Da det danske rekruteringsystem ikke er meget anderledes end det svenske, er det mig en gåde, at man stædigt holder fast i, at det er det bedste. Systemet er ikke fejlfrit og ind imellem heller ikke blindt overfor køn - et faktum, vi bliver nødt til at forholde os til. Det gælder om at sikre forskningsverdenen et så bredt rekruteringsgrundlag, at der altid vil være mange og mangfoldige ansøgere at vælge imellem. Lad derfor skylden hvile, hvor den hører hjemme, så kvinderne kan få tid til at tage sig af det egentlige - nemlig i fællesskab med mændene at sikre den fornødne fremtidige kvalitet i dansk forskning.